

Tea Štoka

Vrnitev kratke zgodbe

Še pred kratkim si je nekdo, ki je mimogrede zavil v knjigarno ali površno prelistal kataloge italijanskih založniških hiš, ustvaril mnenje, da pripoved oziroma zgodba kot literarni žanr izginja. Predvsem kratka zgodba, saj so »dolge« zgodbe z razponom med sto in stopetdesetimi stranmi avtomatično uvrstili v razdelek »romanov«. Toda poteza je bila pomenljiva, ker je dodatno potrdila predpostavko, da bralni publiki ni več dobrodošla oznaka »zgodba«.

Vendar se že nekaj časa stvari drugače sukajo. Vzrokov ni lahko poiskati. Svoj delež pri spremenjeni recepciji literarnih vrstni imajo nedvomno nekatera renomirana pisateljska imena, kot so *Busi*, *Celati* in *Tabucchi*, k uveljavljanju krajših pripovednih form so prispevale pobude, ki so jih sprožila uredništva pomembnejših literarnih revij, in končno, tudi sam bralni okus je storil svoje.

Pričujoč izbor skuša z imeni, ki so se uveljavila v osemdesetih letih, ko je italijansko pripovedništvo doživelo svojo renesanso in pritegnilo pozornost bralstva širom po svetu zlasti po zaslugi *Umberta Eca* in *Itala Calvina*, prikazati prenovljeno zanimanje za ta po krivici zapostavljeni literarni žanr, obenem pa vsaj nekoliko odstreti zastor z razgibane književne scene naših zahodnih sosedov.

Težko je šest različnih pripovednih tekstov zvesti na skupni ime-novalec, na neko prevladujočo razpoznavno črto. Morda bi jo hitreje prepoznali na formalnoestetskem planu, saj se pri vseh avtorjih srečujemo s tekoče berljivo pisavo, ki si poredkoma privošči eksperimentiranje z jezikom ali kompozicijo pripovedi. Po motivnih in tematskih preokupacijah so si zgodbe diametralno nasprotno, v diapazonu od filozofsko ironičnih, kakršne pišeta *Antonio Tabucchi* in *Gianni Celati*, prek nevarno erotičnih *Alda Busija*, do teh, ki skušajo obuditi arhetipske situacije in evocirati obeležja nekdanjega mitskega sveta, kar počneta *Stanislao Nievo* in *Giampiero Comolli*.

Morda bi se dalo v vseh pripovednih svetovih odkriti svojevrstno halucinatoričnost, saj protagonisti zgodb dojemajo resničnost kot pri-vid ali kvečjemu kot »manjši, nepomembnejši nesporazum«, kakor bi se plastično izrazil *Tabucchi*. Horizont njihovega bivanja razpada, sub-

jekt izginja, se »mehča«, dokler dokončno ne izgubi tal pod nogami in se mu bivanjski smisel zamegli pred očmi. Šest pripovednih perspektiv, šest narativnih ključev sodobnih italijanskih piscev zrcali zmedo in vznemirjenost sodobnih junakov, ki se spoprijemajo s čedalje bolj tehniziranim in enoličnim zunanjim svetom.

Navidezna sinhronija med resničnim in prividnim se nenadoma razkrije za laž in pomoto. *Tabucchijeva* zgodba, kot tudi ostale njegove »filozofske pripovedi«, se zgostijo v napeto razreševanje nekega primera ali bivanjske odločitve, v poskus kar najtočnejšega opisa vmesnih prostorov in praznin, s katerimi je preprejena eksistenčna mreža. Iz njegovih pripovedi proseva metafizični nemir, ki obvladuje ekscentrične osebe in njihove zgrešene življenjske poti. Zgodbe se sprevržejo v zakrit hieroglif ali v zapisnik detektiva, ki ne išče dokončnega odgovora, ampak opreza za znaki, za komaj slutenimi sporočili in bežnimi videzi na povrhnjici stvari.

Podobne ugotovitve bi se dalo zapisati za *Celatijevo* pripoved, v katerih oživijo nekatera temeljna vprašanja in dileme sodobne filozofije. Na dan privleče večno nerazrešljiv binom med videzom in resnico, ki ga s pomočjo kristalno čiste narativne linije razvije do prazne točke, točke nič, ob kateri se marsikomu zavrti pred očmi. Zdi se, kot da se v teh zgodbah vse odvija na površini, kot da bi se »jaz« raztrosil v tisoč odsevov ali se sploščil na milijon videzov, s čimer *Celati* na zanimiv način razrešuje problem pirandelizma.

V panorami sodobne italijanske proze je opaziti težnjo k obuditvi mitov in pozabljenih legend iz preteklosti, vendar ti pisci ne črpajo toliko iz italijanske pripovedne tradicije, ampak se sproščeno razgledujejo po bolj uveljavljenih svetovnih vzorih, kot so *Borges*, *Kafka*, *Kipling*, *James* ali *Stevenson*. *Giampiero Comolli* in *Stanislaw Nieveo* opazno vgrajujeta v svoji narativni tehniki princip renovacije. *Comolli* marsikaj dolguje domačemu filozofskemu toku »mehke misli«, svojo narativno strategijo uravnava po pravilih postmoderne refleksije predvsem tako, da piše nekakšne paraeseje, križance med pripovedjo in esejistiko. Poseben tip zgoščene kratke zgodbe je ustvaril *Pier Vittorio Tondelli* z metatekstom, v katerem skuša »od znotraj« zagrabit proces pisanja.

Predstavljeni izbor italijanske kratke proze osmega desetletja skuša predvsem opozoriti na kakovost in raznoličnost posameznih individualnih poetik, manj pa na generacijsko pripadnost, o kateri lahko zgolj pogojno govorimo.